

Možnost 109

© Sh 2010

Jsem hostitelem mlhy

podzim - zima 2010

Obsah (Sh): Část I.

Liší	5
Legutko	6
Barvy	8
Záliba	9
Kvarteto	11
Princip equality	13
Podvedená levice	16

Část II.

Kdo olizuje	19
Krok do světa	20
Andersen	22
Maxipes Fík	25
Popelka	28

Příloha

Deník	32
-------	----

fotografie: jd

Část I.

Liší

Siesel zellen
hatt Lassen Aus
Richten Wenz
zel-Tatshner Gott
und Maria zu
Ehren

Anno 1776
den 6 April

Viš jak se liší
sudí a liší?
Od sudých liší se liší
to přeci každý slyší
A ještě něco uslyší
i sudí se od lichých odliší

Nejčastější slovní vazba, jistě spíše postarší, je „liche obavy“. Liché se používá ve smyslu bezdůvodné. A přece se na odlišování a tedy lichosti staví: a je otázka, zda byla dříve slepice nebo vejce, tedy jestli jsme si dřív vědomi sami sebe, a pak si všímáme, že se odlišujeme, nebo jestli si to, že jsme sami sebou, uvědomujeme právě tím, že se odlišujeme, stejně jako se i sudá čísla musí odlišit – od lichého lichým. Jsme sami sebou, trochu zbyteční a liší, naše odlišnost nemá důvod. Jeden můj přítel tvrdí, že odlišovat se je marné, že se od toho má člověk oprostit, že se spíš má snažit splývat s věcmi, spojovat se s nimi překonat svoji lichost.

Co ale zbude,
když bude všechno sudé

Ryszard Legutko

Ošklivost demokracie a jiné eseje

vydalo CDK 2009

Legutko se staví do role komentátora demokracie a procesů a současného společenského úpadku, ale ze svých pozorování a popisů se téměř nikdy nedobere k zaujetí nějakého postoje. Jde o „estetický intelektualismus“, příhodně píše o „ošklivosti demokracie“. Vyhýbá se tak problémům všech, kdo podle míry své jurodivosti mluví o spiknutí proti tradičnímu pojetí člověka jako osoby, křesťanství nebo lépe proti tradičnímu katolictví, proti přirozenosti atd. Legutko je komentátor, který využívá prostor, prostředí, řeč toho „světa“, nesnaží se nějak vymezit, udělat krok stranou – leccos trefně označí – a jde dál.

Pro jeho čtenáře (kritického čtenáře) může být v první chvíli překvapením, proč, když už autor říká „A“, neřekne také „B“, nebo jinými slovy, proč nemluví o tom, co z jeho pozorování vyplývá, proč se vyhýbá jakýmkoli závěrům. Postupně se ale dobere k tomu, že je to záměr. Když už Legutko ví to, co mu umožňuje psát jeho eseje, konstatovat, zcela jistě ví také dost na to, aby mohl psát i o dopadech těchto konstatací. Ale zjevně nechce. Lze se domýšlet, že pro to má dva různé důvody: Může jít o jeho vnitřní pohled na hranici, kterou nechce překročit; Legutko nechce jít za estetické soudy, protože by se tím v jistém smyslu vyřadil z okruhu těch, kdo jsou vnímáni jako korektní. A pak může jít ještě o jeden ohled: v poloze, kterou se mu podařilo vytvořit, je obdivován a čten širokým okruhem intelektuálů, kteří se rádi podílejí na vědomí, že ví o tom, že celý současný svět není nic „vábneho“ – ale vyhovuje jim, že z toho pro ně nic nevyplývá.

Legutko ví, že kdyby udělal další krok a formuloval závěry, pak by ho velká většina čtenářů ... nenásledovala, protože by to pro ně nebylo pohodlné, stal by se příliš extrémním. Překročil by dnes neustále zdůrazňovaná tabu - stačí se k nim přiblížit a už člověk vnímá výstražné signály ze všech stran. Stal by se jedním z mnoha kritiků systému, kteří jsou beznadějně vně a kteří jsou tak také středovými čtenáři vnímání. Právě proto o něm může M. Szymanowski v předmluvě knihy psát, že je vyhledávaným politickým komentátorem a častým hostem televizních pořadů.

Napiše-li Legutko v první větě odstavce např., že „koncepce lidských práv je kontroverzní v samé své podstatě“, můžeme s dychtivostí číst, jak to dopadne ... samozřejmě nijak. Odkazem na to, co píše nějaký jiný autor o právnících a o tom, že jsme rozmazlení, neodpovědní a vycházíme z rozmlžené a stále se rozmlžující představy o tom, co člověk vlastně je. Když už sám říká něco o alternativě, tak mluví o tom, „co by bylo v souladu se zdravým rozumem“ (mít silnou koncepci člověka jako subjektu – tedy i subjektu v právním smyslu). Ale prostě ji nemáme. Nevíme, v čem je chyba, nevíme, jak máme postupovat, co změnit, především sami v sobě. Autor nám neporadí, ani nenačrtne nic, jak a v čem změnit svoji pohodlnou akceptaci „koncepce lidských práv“, aby se započal nebo posílil nějaký proces změny – ne, nevíme nic – jen že je to „rozplizlé“ – opět estetické kritérium, estetický soud.

Legutka je dobré číst, rozhodně – pokud to není jen intelektuální záliba a sebepotvrzení v tom smyslu, že všechny tyhle ošklivé věci ve světě také už dávno cítím, vnímám. Vždy je naděje, že po celkem slušném a v zásadě nezastírajícím komentáři si ono hledané „B“ do celku doplní čtenář sám. Tedy – musím končit s takovým ne příliš pravděpodobným optimistickým duchem, abych sám nebyl ošklivým. Když už má mít navrch obecný optimismus a vlídná naladěnost, tedy největší autorův trik, který spočívá v tom, jak je takový intelektuální postoj „příjemný a hezký“, jak zachovává něco z oné romantičnosti, se kterou je třeba čelit ošklivostem světa, jak je mu v tom estetickou protiváhou.

Tance kolem barev světa

(Poznámky o barvách, Ludwig Wittgenstein, Filosofie 2010)

Wittgenstein začal logickým purismem a zajímal se o „elementy“, všem to nandal, když řekl, o čem všem se nedá mluvit. Později to zkoušel s fenomenologií, zda to nebude lepší s jevy, v dalším kroku přešel jako strukturalista na jazykové hry. Ve fenomenologii se dostal až k tomu, že „barevné“ (v obecném smyslu, ne jako mnohobarevné, strakaté) je stejná vlastnost, jako časovost a prostorovost. Jako by se snažil smířit Newtona a Goetha – barvy nejsou nic odvozeného, nic, co by bylo spojeno „jen“ se způsobem vidění. Později, v jazykových hrách se dostává k tomu, že např. „červená“ je popisem skutečnosti v jazykové hře, ve které nelze myslet nekonečnou řadu otázek „proč“. Ony ty jazykové hry jsou beztak trochu podobné pokusu uniknout od filosofických otázek v matematice skrze množiny.

Zkrátka nemůžeme se do nekonečna tázat, protože tázání je jednání a to musí někdy přestat. Ke konci života už se Wittgenstein snaží méně „hrát“ jazykové hry a brát jazyk vážně jako to, co má obsah. Ale co vlastně jazyk sděluje? Dobrá otázka. A jeho odpověď? „Neumíme říci nic o identitě barev – nelze říci, kdy jde o tutéž barvu jako jindy.“

No to už je dost dobré, klíčový postřeh.

Protože tedy můžeme navázat – konečně se Wittgenstein před smrtí přiblížil k obecné metafyzické charakteristice transcendentálií, zakládajících rozumění světu: souboru „ohledů“: jedno, jsoucí, dobré, krásné a pravdivé. Když se zabýváme identitou, pak se zabýváme „jinou stránkou“ věci, než když se zabýváme pravdou této věci, nebo když se zabýváme krásou této věci. A Heidegger to s bytím vytrženým ze světa také nevyhrál. Barvy, vůně, tóny – to vše nejde chápat prizmatem pravdivosti nebo identity, nebo bytí, právě proto je krása stejným atributem stvořeného jako počet. Newton udělal krok k nepochopení významu transcendentálií, nebyl schopen chápat svůj reduktivní myšlenkový objev „fyzikálního předmětu“ jako „pouhý“ nástroj, skrze který se dá leccos dozvědět o povaze fyzikálních jevů, ale nikoli o povaze světa jako stvoření. Ani „střední“ Wittgenstein se snahou „udělat“ z barev další primární a tedy měřitelnou veličinu nemohl uspět – sám tento pokus na stará kolena odpískal.

Barevnost a barvy jsou součástí stvoření – v posledku stejně nepochopitelnou, jako stvoření samo – skrze ně vnímáme krásu stvoření, stejně tak jako skrze hudbu. Zabývat se jimi znamená zabývat se jedním aspektem světa, nikoli psychologií vnímání, nikoli fyzikou světla, nikoli jazykem. Resp. obráceně – mohu se zabývat fyzikou světla, psychologií, jazykem, ale ani když dělám to vše dohromady, nejsem práv toho říci něco vyčerpávajícího o barevnosti světa, pokud neuvidím vazbu mezi dobrem, pravdou a krásou, které se spojují v identitě bytí.

Mám zvláštní zálibu číst

Aby toho nebylo dost, čtu občas obskurní věci, a jedna z odnoží mé obecné záliby je čtení národohospodářských naučných knih z období druhé poloviny 19 století, tedy před tím, než bylo toto myšlení převálcováno „standart sosem“, UHO - univerzální hnědou omáčkou severoněmeckého stříhu. Před tím než se masivně prosadili Marx a Weber. Tak jsem kdysi objevil Henri Pirenna a nedávno Karla Büchera a jeho knihu „Vznik národního hospodářství“ obsahující šest různorodých přednášek; kromě té, jejíž název je identický s názvem knihy, např. Vnitřní stěhování města a jeho význam, Společenské rozdělení frankfurtského obyvatelstva ve středověku, ale také Počátkové časopisectví.

V celkovém úhoru současné standardizované produkce, pojmové vyčerpanosti a upadlého jazyka je takové čtení osvěživé - všechna témata, kterými se autor zaobírá, jsou „nová“, nacházet v nich nečekané souvislosti je pro autora zjevným dobrodružstvím, a také rozptyl záběru autora ukazuje, že jeho myšlenkový nástroj září novotou, promýšlí s ním leccjaká zákoutí světa, která před tím nebyla pro lidské myšlení prostupná.

Kdyby nešlo o tak starou knihu, řekl bych, že boří současné mýty, takhle je nutné otázku formulovat jinak: jak je možné, že poté, co bylo myšlení o společenské problematice v druhé polovině 19. století tak dynamické a bohaté, octli jsme se po sto a více letech v takové vyprázdněné pasti? Co se to stalo a proč, že jsou společenské (a tedy i ekonomické) vědy dnes v tak strašném stavu? Jak vznikly a proč se ustavily současné mýty, zplošťující celou společenskou strukturu do jedné velké manipulativní koule, ze které není úniku? Proč se z dnešní běžné produkce zdá, že jsme došli do posledních koutů slepých větví myšlení?

Možné je to proto, že stále více věcí poměřujeme sami sebou, že záměrně potlačujeme a nechceme připustit, že jsou věci, které nás přesahují, že mohou být i jiné způsoby řeči, které se vztahují ke světu a přitom o něm vypovídají stejně tak dobře jako ta naše, moderní řeč, zbavená smyslu pro to, co není viditelné, co nelze popsat v pojmových konstrukcích vycházejících z předmětů a funkcí atd.

To, co bylo pro Büchera objevené, nás dnes válčuje – protože jsme podlehlí naivní představě, že to, co si myslíme a říkáme, vystihuje povahu světa a především povahu dění. Jenže svět není souhrnem funkcí, a myšlení není vytvářením sumy poznatků. Na tom, co formulovali v 19. století lidé typu Büchera, je nejdůležitější entuziasmus, zájem o to, co bylo skryté a je konkrétním myšlenkovým výkonem odkrýváno. Odkrývání věcí světa resp. nalézání způsobu, jakým lze prohlédnout – pohlédnout do souvislosti světa, to je nejdůležitější. Naneštěstí se z těchto heuristických kroků vyabstrahovala metoda, která škrtla přesah přes nás samé, metoda, kterou mohou a vlastně mají provozovat duše světu uzavřené, inertní. Není divu, že pak nás v myšlení (společenských vědách) nemohlo potkat nic jiného než dvacáté století.

V jedné ze svých přednášek Bücher například přesvědčivě na historickém materiálu ukazuje, že naše představy o penězích jsou relativně „mladé“, že ještě v raném středověku vůbec nebyla směna prostřednictvím peněz (obchod v našem slova smyslu) něčím běžným, že o hospodářství v té době nejde myslet v pojmech jako je výnos nebo daň, protože obsah těchto slov, jak je používáme, je formován až mnohem později. atd. Mnohé z toho, co se nám zdá samozřejmé a co je prezentováno

jako neměnné sociální (a ekonomické) formy, vůbec není tak samozřejmé, jak se zdá. Říká vám někdo, že vše stojí na ekonomice? Chcete se zabývat významem peněz a bohatství? Doporučuji, nezačínajte u současných ekonomických učebnic, jejich pojmy jsou výsledkem myšlení, které je zacyklené, k ničemu reálnému ve světě se nevztahuje. Chodte s očima otevřenými a čtete obskurní staré knížky, a třeba Možnost.

Kvarteto

Evropská unie zaplatila ze své štědrosti vznik finančního kvarteta – skvěle ilustrované karetní hry, která má „zvyšovat finanční gramotnost“. Asi je stokrát lepší než deset přednášek na školách, kde se žáci tváří, jak chtějí, což učitelé nesmějí; ti se musí tvářit, jako že učí.

Nicméně já jsem si prostřednictvím četby nápisů na kartách svoji finanční gramotnost nezvýšil. Dozvěděl jsem se například, že inflace je zvyšování cenové hladiny, ale marně jsem pátral po kartě s popisem toho, co je to cena. Víím teď, jak autoři definují disponibilní zůstatek a schodkový rozpočet, ale pořád nevím, co jsou to peníze. A vida:

„ Z hlediska ekonomické teorie jsou peníze takový statek, který v určité společnosti slouží jako všeobecně přijímaný prostředek směny. Peníze také slouží jako uchovatel hodnoty a jako univerzální měřítko ceny zboží a služeb, lze jimi vyjádřit dluh.“

Tady jsem se tedy nepřímou dověděl, co je v tomto kvartetu cena - cena je nějaká veličina, měřitelná v penězích. Ale jak je to tedy s inflací a deflací – proč na kartě inflace (a neexistující kartě deflace) nebylo nic o tom, že inflace dělá něco s „univerzálními“ penězi – nejen s cenovou hladinou?

Asi by bylo dobré se zamyslet trochu jinak, nejen dát na „ekonomickou teorii“.

Peníze jsou mírou dosažitelnosti věcí - a cena čehokoli je vztažená k tomu, co si nepořídíme, použijeme-li peníze právě na tu a onu věc a ne na jinou. Peníze jsou mediem volby, a volby vztahující se nějak podivně napříč naším časem. Vytváříme si strategie v tom, jak peníze získávat a strategie v tom, jak skrze ně volit dosažitelné – a peníze v tomto smyslu proměňují naši autenticitu – rozmývajjí jí do závislosti na minulém a budoucím, protože v minulosti jsme si půjčili nebo si chceme v budoucnosti něco pořídit.

Peníze přispívají k naší socializaci (nemůžeme si aktuálně dělat, co chceme), ale zároveň nás až podezřele zbavují naší budoucnosti v tom, co budoucnost je a má být. Na budoucnosti je podstatné, že je otevřená, že nikdo neví, co přichází a na co bude třeba reagovat. Že vychází z aktuality. A že aktualita je stav, ve kterém jsem otevřen světu a druhým, ve kterém jsem schopen naslouchat a promlouvat, reagovat na to, co vnímám, přemýšlet, sdílet něco s druhými... Peníze tohle zeslabují, zakrývají význam toho. Peníze vůbec mají hlavní význam v přenesení aktuality do budoucnosti Nabízejí se nám, že nahradí část naší aktuality, že vzhledem k budoucnosti pro nás jsou a budou mírou rizika a jistoty.

Už neprožíváme naše „teď a tady“ jako něco podstatného, teď a tady jsme si již dříve koupili jako nějaký typ budoucnosti, jako nějakou část světa, která něco „stojí“, třeba jako „volný čas“, „záliba“, „rodina“ atd.

Každý může sám sebe chápat stále víc jako potenciálního konzumenta, který prodal svoji přítomnost a budoucnost penězům - jinak by ani nešlo vysvětlit, proč se tolik lidí tak rádo prochází obludnými „makry“ a proč to jiné tak irituje – cítí někde v hloubi, že tento „obchod“ udělat nechtějí. Resp.: právě že více či méně intuitivně nechtějí udělat výměnu přítomnosti a budoucnosti za to, co slibují peníze, nechtějí, aby se pro ně staly univerzálním mediem volby a nástrojem (falešné) jistoty.

Tak jsem se zamyslel nad kvartetem, k něčemu asi přeci jen je.

Princip egality

Demokracie je možná nejlepší ze špatných typů vlád, ale v jedné věci je třeba vyvarovat se naivních představ: v demokracii se vládne podvodem a manipulací. Jen tak je možné dosahovat společenské shody, většina problémů se prostě „zakecá“, většina nespokojených se „nějak uchláholí“. Zprocesuje se to. Je to lepší než otevřené konflikty...

Základním problémem je vždy vyhmátnout, o co jde, pojmenovat. Není už pak věcí toho, kdo vyslovil, co se dál bude dít – jen někdy otevírá oči a diví se, když jeho slovo jako by strhlo lavinu. Až donedávna se to zdálo nemožným, nebylo možné prolomit obecně přijímaný model černo-bílého vidění světa, který proti sobě stavěl levici a pravici, liberály a konzervativce, socany a ODS atd. Tahle podvodná dialektika se ale začala rozpadat a je to jako svítání – sice zebe, ale jednou za čas stojí zato nezaspat a dívat se.

Začalo to u konzervativních katolíků, kteří se okázale vysmívají jedné ze současných model – dialogu. Je přeci zřejmé, že dva pitomci se mohou domlouvat o čemkoli a je jen malá naděje, že to někam povede. A pokud nutí třetího, který o dané věci něco ví, aby s nimi jejich dialog sdílel, nechovají se moudře. Odpůrci konzervativců smečují – a jak mezi pitomci poznat, kdo o věci něco ví? „Nijak“, odpovídají si konzervativci sami. Pravda existuje a buď je rozpoznána, neboť světlo rozumu je přirozený dar, a nebo se neprosadí. Přitom nelze vyloučit, že dialog k prosazení pravdy přispěje – ale také nelze vyloučit opak, že dialog zrelativizuje poslední zbytky vědění o tom, že pravda jako taková existuje a že pravda není totéž jako výsledek vedeného dialogu. Dialog je jedním z mnoha nástrojů rozumu – ale nesmí se postavit na piedestal. Jenže jak nazvat ty, co adorují dialog a konsensus? Jak „jim“ říkat – dialogáři? Relativisti? Metaparadigmatici? Nic z toho není dobré, znělé, obecně přijatelné, nic z toho nesměřuje k podstatě věci.

Začalo se proto znovu používat široce, téměř neurčitě naplněné slovo „liberál“, tentokrát s pejorativním vyzněním – liberálové jsou v tomto smyslu ti, kdo si myslí, že si „vystačí“, že o nic nejde, není nic, nebylo nic a nic nebude, jen co se jim podaří zavřít oči naposled.

Není nic, co by člověka přesahovalo, vše je jen konvence – to je fasáda, a za ní, uvnitř je celé pole neurčitosti a kličkování a asi i úzkosti, protože vlastní řeč těchto „liberálů“ je plná hodnot, vývoje, evoluce, trhu... atd., spousta klišé. Také proto je liberálů tolik a tak zásadně se od sebe liší. Liberálové jsou ti, co berou vážně jen něco, a ještě tak, aby se to pokud možno netýkalo jich samých.

Ale toto označení není dostatečné, neboť celé evropské myšlení je nějak spojeno s liberalismem, s pojetím svobody jednotlivce jako osoby, odpovídající za své jednání. A tak jsme každý tak trochu liberálem, tedy pokud právě nejsme ultrakonzervativními katolíky, pro které stačí ve světě poslouchat Církev.

Zcela jinak lze poukázat na to, že jde o myšlení ideologické, že upřednostňuje nějaké axiomy a z nich postavenou myšlenkovou konstrukci před reálným pohledem na svět – že pod záminkou Dějin, Pokroku, Vývoje atd. snímá závažnost z okamžiku jednání, rozhodování, že zakrývá to podstatné v životě člověka. Ale i ideologie jsou rozlezlé, kam se podíváme, a ideologické myšlení můžeme ukázat i v táboře největších kritiků současného myšlení. Hrozí, že se dostaneme zpátky: ideologové na různých stranách spektra, kteří se sváří o povahu svobody. Dobré kino.

A tak si musíme znovu položit otázku „o co tady jde (a komu)“, bez zatížení starými myšlenkovými schémata. Jedním z klíčových pojmů, na kterém se dá postavit poměrně jednoduchá odpověď, je princip egality. V zásadě je vše založeno na jednoduchém triku, jde o to, co je nejmenším společným jmenovatelem manipulace. Obrazně: kdo se nechá vtáhnout do běhu fotbalového zápasu, nepřemýšlí o fotbalových pravidlech. Stojí-li proti sobě Havel a Klaus, málokdo přemýšlí o tom, co mají společné. Nejde tu o spiknutí a složitou organizaci. Stačí málo, neboť v základu je toto myšlení kompatibilní, ať je jeho ideologická forma jakákoli. Na všech novinách, co je čteme, by dnes mohlo v záhlaví stát „egalitáři všech podob spojte se“.

Tady jde pojmenovat. Natvrdo. Žijeme ve světě, kdy hloubka a rozsah společenské manipulace neuvěřitelně roste, kdy už zbývá jen málo prostoru na to, abychom si uvědomovali ty nejzásadnější věci: že každý člověk je jiný, že má svůj individuální životní příběh, který je v mnohém nenapodobitelný, neopakovatelný, že se setkává s tím, co ho přesahuje, že překonává překážky

a že to má smysl... atd. Že jsou některé věci hodnotné a jiné nikoli, že něco není na prodej... Je třeba začít to sdílet se všemi, kdo tomuhle rozumí. A ukázat na nebezpečí, které lze snadno identifikovat: přináší ho egalitáři – ti mají zájem deformovat skutečnost, představovat člověka jako „standardního jednotlivce“, ponížít každou zkušenost na předmět statistiky, vyložit každé jednání jako projev nějaké sociální role, každé rozhodnutí jako výsledek ekonomické úvahy, každou situaci jako stav systému atd. A můžeme také vysledovat egalitáře v nás samých, a očišťovat se od toho, co už v nás ulpělo, čím už jsme byli indoktrinováni.

Kdokoli přispívá k tomu, aby náš svět byl korektní, všichni byli rovnoprávní a všichni měli na všechno nárok – je na stejné egalitářské lodi jako vyznačiči trhu, ve kterém jednotlivci jsou jako cvičené opice drezurováni jeho neviditelnou rukou. Atd. Každý jsme jiný – je třeba říkat napravo i nalevo, a pro jistotu dopředu a dozadu. A měli bychom být každý v rámci svých schopností odpovědní. Především za sebe a pak za druhé. Nepomohou nám jinak ani tržní mechanismy, ani programy inkluze, ani ekologická šetrnost a větrné elektrárny, ani kvóta na zastoupení žen v parlamentech, ani pevná ruka nějakého konzervativního diktátora nebo vláda té nejlepší „top“ skupiny, která ví daleko víc, než si myslí plebs.

Všechny ty, kdo se tak zajímavě shodují na principu equality a manipulace - jde dobře poznat. Ale pro mnohé může být drsné zjištění, kde všude je uvidí.

Něco se děje a levice ví, co dělá pravice

Ve sborníku „Kritika depolitizovaného rozumu“, Grimus 2010 se čtenář setká nejen s tradiční již marxisticko-gendrově-zelenou postmodernou, ale také s jistým rozčarováním „mladých“ levičáků. Cítí se podvedeni současnou mocí, nelíbí se jim „zrušení politiky jako sporu“, chtěli by pokračovat ve své permanentní revoluci a změnách světa. Zjistili s překvapením, že je ohrožuje jejich dosavadní spojenec. Obecný konsensus o relativitě kultur přeci neměl znamenat zrušení politiky, ale jen její další krok, přesun politiky dál směrem k ještě větším společenským změnám, ještě radikálnějšímu rozchodu s tradicí... Intuitivně a v několika polohách se v tomto sborníku objevuje, že hodnotou (!) je udržet diskurs politiky jako sporu v rámci ustálených forem společenského respektu k druhým (některým z druhých!). To není na levičáky málo, v mnoha ohledech se zde objevuje inspirace knihou Nová země konzervativního Carla Schmitta. Lash a jeho „režimy komunikace“ jim najednou nestačí. Největším nepřítelem jsou tu najednou ti „mocní“, kteří vytvořili nové status quo, levičáci volají po „nové agendě“, přehledné strategii, která by to změnila. Agenda současné moci sice využívá část jejich myšlenkového arzenálu, ale eklekticky, bez jejich zaujetí pro změny.

Proč jim to ti „mocní“ provedli a jak se stalo, že se levičáci nechali tak „ošálit“? A hlavně – kdo jsou oni „mocní“? Co se to stalo, že se všechna ta zelená, gendrová a menšinová témata ocitla v širokém proudu manipulujícího mainstreamu jako témata ne-politická, sloužící k relativizaci čehokoli... „mocní“ mnohem lépe než oni pochopili „o co jde“ a k čemu jsou všechny jejich materialistické, gendrové a zelené výstřelky použitelné. Lépe než teoretici, žáci Foucoula a vyznavači velké dělohy Země vědí, jak tyto myšlenky využít ke svým cílům. Samozřejmě tvrdě maskulinním. Hanba.

Ale kdo jsou ti zastánci čehosi pevného v myšlení, kteří je podvedli, kdo využili jejich agendu, kdo je ta nová oligarchie, stojící tak nějak „v pozadí“? Ti, kdo v protikladu k levičákům vůbec neberou vážně to, co říkají druhým, nevěří v to, že by bylo dobré s druhými filosofovat o povaze toho či onoho, že by bylo k něčemu dobré vůbec druhým říkat co proč dělají. Ano – rozhodující

roli tu hrají ti, kdo nevěří, že by nějaký politický spor měl smysl, protože vycházejí z úplně jiných premis. Záměrně nechtějí tematizovat, co je předmětem rozhodování. Kdo jsou a jakou řečí mluví? Musí přeci mluvit alespoň spolu! Co je to za řeč – řeč podvodu a klamu, ve které se nelze vztahovat k Pravdě, ale jen k Moci?

Levičáci oprávněně cítí, že byli podvedeni a o to víc, že je podvedl někdo s docela falickou a násilnou myšlenkovou výbavou, které nerozumí. Jejich zranění je citlivé, bolí. Daleko dřív než na pravici se tu proto ozývají zděšené a varující hlasy: v jaké to žijeme přítomnosti, jaká je povaha moci, které jsme pomáhali vzniknout? Co je to za nový jev, o kterém nám naši guruové a vizionáři nic neřekli, kterou nepředpověděli? Má to samozřejmě podobu otázky „v čem se nám to zvirtlo?“, což je úsměvné. Jako ostatně mnoho věcí v divadle světa.

HEILIGER
LAVRENTIUS
VNSER PATRON
BITTE VOR VNS
BEY GOTTES
THRON
A J 707

Část II

Dosáhneš svého cíle, najdeš to, co ve světě hledáš – až prohodíš sedm párů železných bot a sníš sedm pecnů železného chleba.

Ve světě to není „jen tak“, svět je větší, než by se zdálo, a pohlcuje tvůj čas, tvůj život, hledat něco ve světě znamená marnost, pokud nezměníš zdánlivě nezměnitelné, pokud ty sám se nestaneš jiným. Svět vypadá tak, že si na něm vylámeš zuby, ale vytrvalost vede k tomu, že železné chleby časem sníš, i kdybys je každý den jen olizoval. A čas světa začíná mít nějaký vztah ke tvému času, když ztratíš smysl zítřka, protože zbývá jen naděje ve smyslu „jednou“.

„Jednou, to už se šerilo, přišel poutník k chaloupce, mlýnu, studni“ – k místu, které je vždycky významné, protože něco nabízí. To, co člověk potkává každý den, se ale „jednou“ ukazuje jako podstatné pro něj, pro to, co ve světě hledá, co ho ve světě čeká. Ale předem lze jen tušit, a dokud člověk ve světě vyhlíží studny, chaloupky, mlýny... olizuje první bochník.

Krok do světa

(deklarace, 10.6.2010)

Krok do světa je událost – jednání, které má svůj specifický význam, ať už se jedná o krok na cestě k dospělosti, a nebo o krok na cestě vyhnance nebo exulanta. Rozhodnutí takový krok udělat je spojeno s podstatnými vazbami člověka do minulosti a vyhlídkami do budoucnosti a také vzhledem k existujícím vztahům i k tomu, co se otevírá jako nové, neznámé.

Klíčové je, že opět stojíme před problematikou jednání, které je právě v tomto kontextu zjevně nezajištěné, a specificky pro projekt „krok do světa“ doplněné ještě o jeden atribut – zajímá nás takové jednání, které je „nezištné“.

Protože jde o typický příběh Českého Honzy nebo Tolkienova Bilbo Pytlíka, budeme se snažit nalézat a přemýšlet nad pohádkami, které motiv kroku do světa ukazují – a budeme si s nimi také trochu hrát a necháme se jimi vést. To může být v našem příliš formalizujícím světě osvobodivé, pohádky nabízejí podivný nekorektní svět, se kterým jinak pro spoustu společensky tabuizovaných témat už vlastně nemáme přímou zkušenost. V pohádkovém světě se setkáváme s dobrem a zlem, ale také s tím, co je nepochopitelné, co vstupuje do hry jako neznámá a nijak neodůvodněná síla nebo smysluplný zásah „shůry“, není zde žádná „náhoda“, která na nás číhá v reálném „fungujícím“ světě na každém kroku. Pohádky vypráví to, co je k příběhu potřeba vědět, a nikdo se nepozastavuje nad tím, že je to v očích racionálního světa bizarní.

Znáte-li tedy nějakou pohádku, která otevírá téma nezištného a nezajištěného jednání, a jste-li schopni ji v tomto smyslu interpretovat, je to nejlepší způsob, jak se k nám připojit. Těšíme se na vaše příběhy, pohádky a komentáře a další hravé nápady.

Nett

Vážení kolegové,

chceme se věnovat pohádkám a tomu, co že to dělá Honza, ale i spoustu jiných pohádkových postav - v čem že je klíč, proč musí hrdina odejít ze svého prostředí, z toho, co důvěrně zná a v čem se orientuje, vydat se do nezajištěnosti. Dovedli byste pro nás krátce komentovat nějaký pohádkový příběh tohoto typu, ať už jde o Českého Honzu, Bilbo Pytlíka, andersenovské bludné postavy, pratchettovske hrdiny ze Zeměplochy nebo naopak starou pohádku o Koblížkovi, který to tak trochu přehnal, podcenil svět a nakonec narazil na lišku, která si na něm smlsla. (Protože každý z nás najde ve světě někoho, kdo je silnějším, chytřejším, větší... a měl by se s tím smířit, přijmout to, neztroukotat na tom.) Nebo nám naopak může posloužit Maxipes Fík, který je natolik borec, že se do světa vydá z nudy, občas trochu připitoměle kouká a nerozumí, ale vlastně už sám ze sebe vše hravě zvládne a žádná liška ho nesežere, protože v mainstreamu není zvykem něco problematizovat?

Mnozí z vás sami udělali „krok do světa“, a tak je pochopitelné, že se vhodná pohádka může stát materií, motivem, na kterém popíšete i něco ze svých vlastních zkušeností – to vše nás zajímá, těšíme se na vaše reakce.

Nett

H. CH. Andersen, Dva přátelé.

Z knihy Pohádky, Albatros1981, náklad 100 000 výtisků

Stručný obsah:

Janovi zemře otec, on ho s pomocí hodných lidí, kteří ho měli rádi, pohřbí. Ve snu se mu jeho otec zjevuje, je radostný a těší se z toho, že dostal nejkrásnější ženu světa. Jan nemá nic, jen trochu peněz, slibuje otci, že bude dobrým člověkem a vydává do světa. Několikrát to pak osvědčí v různých drobnostech, každodenních situacích. Zápletka je prostá, Jan vyplatí mrtvého, kterého chtějí rozzuření věřitelé zhanobit, vyhodit z rakve před kostel – dá jim všechny své peníze. Pak jde spokojeně dál. Potká neznámého cizince, spřátelí se s ním a jdou světem spolu, a ten cizinec je vybaven kouzelnou masťou a skrze ni oživuje věci, skrze to pak získává tři potřebné předměty. Princezna, o kterou se pak Jan uchází, se ukáže jako posedlá, chová se jako čarodějnice a je zlá – a spojená se zlým skřítkem, který od ní chce Janovy oči. Ale s pomocí cizince Jan vše překoná a uhádne, na co zlá princezna – čarodějnice myslí. nakonec ji ještě očistným obřadem zbaví čarodějnictví, po něm se do něj krásná a vlídná princezna okamžitě zamiluje a děkuje mu za vysvobození a chystá se svatba. Jen cizinec zmizí – a předtím prozrazuje svoji identitu – byl to onen zachráněný mrtvý muž, jehož Jan vyplatil.

Jan (asi spíše Johanes), se vydává do světa proto, že mu umřel otec a tedy domov ztratil, nejde o jeho rozhodnutí, nejde o to, že by opouštěl nějaké zabezpečené místo. Jeho otce měli lidé rádi, ale Jan neuvažuje, že by zůstal, neboť sen, ve kterém se mu otec zjevil, byl o krásné princezně, o štěstí, dnes bychom řekli o „kvalitním a naplněném životě“. Tato pohádka je hodně o tom, co sahá až za hrob, i když mrtvý otec se už „do hry“ podruhé nevrátí. Ve světě čeká Jana jiný mrtvý a pomsta, která sahá až za hrob. Je to hodně andersenovské? Ano, a právě mrtvý je ten, kdo oživuje svou masťou, to on vede Jana ke štěstí, protože za něj zaplatil osvobozující odpustek. Mrtvý má moc překonat zlého skřítku – kdyby toto slovo nebylo tolkienovsky zatížené, řekli bychom spíše skřeta, který také požaduje hanobit mrtvé, všet je na veřejnosti.

Máme tu zvláštní schéma – jeden svět je dobrý a krásný, a jsou v něm milí skřítkové. I v něm se sice umírá, ale mrtvý otec, který se Janovi zjevuje ve snu, je šťastný. Hodní lidé také Janova otce pohřbí, jen kříž přitesá Jan sám. Z tohoto světa Jan odchází a slibuje, že v něm nějakým způsobem zůstane zakotven. Vše, co si nese z hmotného majetku, ale v zápětí vymění za klid mrtvého – ve světě, do kterého přichází a který je složitý a nečitelný, jde Janovi o to, aby alespoň konec byl tím, co smiřuje. Druhý svět je upadlý – lidé půjčují peníze a lidský život ani smrt pro ně nic neznamená, nic pro ně neznamená ani Janův čin, vůbec nerozpoznávají, že je klíčový. Honzova pomoc v podobě buchty nabídnuté chudé babce, Jiříkova pomoc mravencům je tak doplněna Janovou pomocí mrtvému. Nejde jen o to, že Jan způsobil, že rozčilení muži mrtvolu nezhanobili, oni se především „ve svém, upadlém světě“ smířili s tím, že alespoň nějaké peníze dostali. To má smysl, i když se přitom Janovi vysmáli a nepochopili nic.

Jan prochází světem, ve kterém jsou rozhodující peníze, a dostává se do ještě bizarnějšího světa, ve kterém jsou vlastně téměř všichni hodní – tak jako v dětství, jen je zde komplikace – je tu přítomno zlo v čisté podobě. Jan se uchází o ženu, která je zlá, je spojena s úplně jiným zlem, než které bylo nasměrováno na mrtvého od jeho rozzlobených věřitelů. Je to magické zlo, zlo, které se musí vymrskat kouzelnými metlami, zlo, které je záměrné, neignoruje Jana, jako oni vysmívající se muži, chce za temným účelem získat a pozřít Janovy oči, které vidí krásu ve světě. Jan vlastně dělá kroky do světa dva – jeden do profánního světa, ve kterém pomáhá žebračce a vykupuje mrtvého, ale pak i do světa, který je ohrožující ve zcela jiné rovině. Kdo je zaměřen jen na svůj život, nemůže to pochopit jako muži, kteří se spokojili s tím, že jim Jan dal peníze.

Ale kdo, jako Jan, rozumí dobru jako tomu, co přesahuje tento svět, dostává se do konfliktu se zlem, které také v nějakém ohledu přesahuje svět. Toto zlo přitom působí skrytě, princezna tají, že podniká každou noc seance, o nichž bychom řekli, že jsou satanistické. Jan ale ve sporu se zlem zvítězí – samozřejmě s pomocí mimořádných sil. Zajímavý a silný je zde především moment pravdy, vědění. Princezna je zlá a má zájem Jana zahubit a získat pro ďábla jeho oči. Říká – jestli neuhádneš, na co myslím, přijdeš o hlavu. Ale když Jan správně odpoví na její otázku, přizná, že uhádl, že správně odpověděl. Když uslyší, co odpovídá: „*zbledla v obličeji jako křída a chvěla se*

po celém těle. Ale nic jí to nepomohlo, protože Jan hádal správně.“ Ale proč nezalhal, proč vůbec na něco myslila, proč přistupovala na nějaká pravidla hry, když jejím cílem bylo zlo? V místnosti seděli soudci, ale ti přece nemohli vědět, na co princezna myslí, zvlášť když zejména třetí „pomyšlení“ bylo hrozné – hlava ďábla. I skrytost jako by byla nucena ctít Pravdu, která nějakým způsobem přesahuje, přemáhá zlo. Ale ani useknutá hlava ďábla ještě příběh nekončí, musí přijít exorcismus, násilím provedená očištná koupel.

Jan s princeznou a se starým hodným králem teprve potom žijí šťastně, uprostřed svých dětí. Pohádka o Janovi tedy končí ve čtvrtém světě, který je přednostně zabydlen blízkými. Předtím Jan prošel světem lidí, kteří ztratili blízkost a porozumění tomu, co je přesahuje, a zlo tohoto světa bylo zlem situace, kdy pravda je zapomenuta. Ve třetím, pohádkovém světě jde o pravdu, ale zlo zde je nenáhodné, záměrné, chtěné. Jan nad ním vítězí jako prostáček, na svém vítězství nemá prázdné přímé zásluhy – kromě těch, které si získal v tom obyčejném, pokleslém světě, ve kterém se pro mnohé tak podstatné zdají peníze. Teprve v tomto třetím světě se ukazuje pravda jako to, co rozhoduje, co není zpochybnitelné.

Snad stojí za to se na závěr ještě vrátit k princeznině satanismu, na to, že její obcování se silami mělo charakter orgií, tedy ještě jiného světa. Princezna nebyla zakleta, bylo její věcí, že žila se zlem, ve skrytosti před světem, že se mu oddávala – a bylo třeba ji z tohoto světa přivést násilím, vytrhnout ji, očistit k tomu, aby bylo schopná se tohoto extatického světa vzdát. Příběh nepopisuje tento princeznin „krok do světa zla“, ale předpokládá ho, a v naší souvislosti je významné ho zmínit. Princezna je protikladem Jana, vymezuje se proti svému hodnému otci a dělá vše to, co není správné, co „se dělat nemá“, a od její cesty ji Jan odvádí s pomocí sil dobra a v souladu s přáním jejího otce proti její vůli. Žádná svoboda ke zlu se zde nectí. Inu – moc korektní a gendrově vyvážené to není, ale je to cesta ke štěstí.

Také Maxipes Fík jde do světa.

I.

Za lesem je rybník, a zajíc si tam dělá šoufky z myslivce, a za rybníkem už je ves, kde bydlí malá holčička Ája a velký maxipes Fík. Pohádka o tom, co je doma, taková normální, současná, milá, graficky nápaditě zpracovaná, postavená na situačních a slovních hříčkách. Maxipes propadne ve škole (stropem), vyhraje na koňských dostizích o délku jazyka atd. Jak jinak – v dnešních pohádkách nenaleznete nic nekorektního, nanejvýš bizardního nebo trochu „sci-fíkového“. Humor – to jistě, a právě proto se dají poslouchat příběhy Maxipsa Fíka např. na dlouhých cestách autem, nebo na mejdanech, kde vážne hovor.

Ale co vlastně dělá Maxipes Fík jako typický hrdina „ve světě“? Jde do světa, protože autor už vyčerpал motiv zajíce, rybníka a myslivce - a je tu objednávka na další díl. Fík ve světě nic nečeká a nic se pro něj také nezmění – jen prožívá „neuvěřitelná dobrodružství“. Ale literatura pohádková se od dobrodružné podstatně liší.

II.

To, co prožívá Jiřík na cestě za Zlatovláskou, nejsou dobrodružství, jsou to setkání, situace, ve kterých buď ob stojí, nebo selže, a to pak má fatální význam. Pohádka ukazuje něco z času, který přijde: „neber zlatého koně do zlaté uzdy, na zdi tam visí obyčejná“ zní rada - ale pohádkový hrdina neposlechne... a dostává se do dalšího kola dějů, které mu dává další šanci...

Tradiční pohádky pro nás řeší zásadní paradox budoucnosti – kdy něco z budoucího jako by bylo pevně dáno, ale přesto a nebo naopak (zcela v protikladu k tomu) je obrovský důraz kladen na to, jak člověk jedná. Na jedné straně sudičky a předurčenost, a na druhé straně výsměch těm, kdo si myslí, že jsou předurčeni. Nezadržitelné vítězství Plaváčka a Popelky nad silami světa – právě proto, že jsou v jednání vedeni věcmi, které nejsou duchovně nízké. Věci světa jsou to, co nás vytrhuje do profánních příběhů, které tak jako tak končí selháním. Zlatá uzda je kamenem úrazu – pohádkový hrdina nedbá dobrých (kouzelných, mimosvětských) rad a uvažuje o tom, co je „vhodné“ „co se patří“. A právě proto selhává. Dostává se do dalšího „levelu“.

Ale není to úroveň vyšší hladiny adrenalinu, není to další zážitkový víkend. Je to nový začátek, který umožní hrdinovi naplnit příběh až do konce.

Struktura děje v tradiční pohádce ukazuje, že věci světa jsou řazeny jinak, než do dobrodružství s lineárním dějem. Pohádkový hrdina není „borec“, který prochází světem, překonává nebezpečí, poráží zlo a vítězí nad vším, co se mu postaví do cesty. Pohádkový hrdina jde do světa možná s nějakým úkolem, ale jeho cílem je spočinutí – přivede si ze světa krásnou nevěstu (princeznu) a bohatství, aby pak mohl vytvořit nový domov a žít tam, dokud nezemře. Pohádkový hrdina není „on the road“, jde odněkud někam a ta místa mají smysl.

III.

Fík na cestě do světa zažívá dobrodružství a vyprávění o Fíkovi není žádná pohádka. Je to dobrodružná knížka pro děti i dospělé. Jako mnohé jiné, které se tváří jako pohádky. Na pohádky se jen tak někdo nezmůže, a už vůbec ne někdo, kdo si myslí, že ví, jak je to se světem. Učte se u Erbena, chtělo by se mi poradit autorům, ale oni vlastně pohádku psát a kreslit nechtěli. Naopak, dávají si záležet na tom, aby na celém Fíkovi nebylo pranic kouzelného, pranic, co by znepokojovalo. Baže, Fík mluví. Ale co by mu to bylo platné, kdyby zároveň nebyl nejsilnější silák, co vyklepe lva z hřívy. Když černoši volají „mása Fík nám bude dělat náčelník“, „prosím, kólena ohýbám“, můžeme se u toho smát jen proto, že je možné to zároveň brát jako ironii vůči všem, kteří obdivují mocné světa pro jejich moc.

Maxipes Fík není pohádka, to se pozná ještě podle jedné věci: vrací se domů ze sentimentu – a jeho domov se mezitím nijak nezměnil, Ája na něj čeká, je to pořád ta stejná holčička, všechno je při starém. Ale každá skutečná pohádka ukazuje návraty zcela jinak – kdo se chce vracet tak jako Fík, propadá marnosti: podstatné je to, co pohádkový příběh dovršil. Do důsledku vzato není cesty zpět. Jiřík se vrací se Zlatovláskou, Ptákem Ohnivákem, zlatým koněm a kdoví jakými poklady – ale nevrací se do stejného světa. Ať už je rozsekán zlými bratry nebo závistivým králem, který ho vyslal, znovu je oživován těmi silami, které ho provázely na cestách – a zlo je následně potrestáno. Návrat je metamorfózou svého druhu, v pohádce často reálným znovuzrozením.

IV

Resumé? Autoři Maxipsa Fíka si možná dobře pohulili a leccos z toho vytěžili, pohádka to však není, tedy pokud se shodneme na tom, že pohádka je něčím víc než dobrodružnou a přitom trochu bizarní četbou.

Popelka a svět

(genderová nevyváženost pohádek)

Pohádky budou mít problémy. Takové, jaké už má „kocour Mikeš“, jen proto, že ho do pytle chytili a k snědku si chystali cikáni. Pohádky jsou totiž genderově nevyvážené, nekorektní, budou se čím dál tím víc plést do cesty těm, kdo budují nahraditelný a bezbolestný svět, ve kterém si každý svoji roli volí, a pokud se mu jeho vlastní role znelíbí, má právo na to zvolit si jinou. Tak Popelka by podle dnešního ideologa korektnosti a equality měla mít na výběr – a být podle své aktuální vůle chvíli pyšnou sestrou, chvíli tatínkem, a samozřejmě šťastnou princeznou.

Pohádky naopak ukazují, že člověk si svoji roli nevolí, že je naopak povoláván, že je k něčemu vybrán, třeba se tomu i vzpouzí, ale je to silnější než on, a nebo naopak. Tedy aby tomu „nebo naopak“ bylo rozuměno: i když se vůči nějaké danosti vymezují negativně, neznamená to, že by se „zrušila“ nebo do nějakých nespočetných variant rozmlžila skutečnost sama - ta skutečnost, která doléhá i slibuje.

Popelka je skromná a přijímá to, co přichází – tak dalece, že toto svoje krédo vyjadřuje i ve svém přání „tatínku, přines mi to, co tě cvrnkne do klobouku“ – tedy jde o obdobu modlitby „Pane, ať se děje Tvoje vůle“. Ale co je to za prosebnou modlitbu, když jen přitakává tomu, co přijde? Zřetelně se zde ukazuje, jak důležitý je náš postoj k budoucímu. „Staň se mi podle Tvé vůle“ - mariánský motiv par excellence je v případě Popelky směřován do světa, který není nijak růžový. Popelčin domov je rozbit, vládne v něm zlá macecha. Její vztah k budoucnosti je jasným opakem vztahu Popelčina – preferuje své před cizím, chce určovat role vlastním a nevlastním (dcerám) atd. My jako čtenáři dobře víme, že je to pyšná a neudržitelná role, která skončí selháním. To je výstižný popis lidského zla ve světě. Macecha je zlá, protože chce zasahovat do světa, svévolně přidělovat role. Samozřejmě svým vlastním dcerám role princezen.

Kdyby byla Popelka muž, reagovala by na to, šla by do světa a zcela jistě by přišla ke štěstí právě tak jako Honza nebo Jiřík ve známých pohádkách. Ale ona je mladá žena a mladé ženy se v

pohádkách do světa zpravidla nevydávají. Údělem Popelky je přijímat tuto rozpolcenost domova, toto znásilňování přirozenosti a nanejvýš snít o tom, že k této pokorně přijaté roli patří Princ, který ze světa přijde a Popelku „si“ do světa odvede.

Ale Popelka přeci jen do světa vychází. Je tak trochu „Bílou laňkou“, ženou dvou tváří, dne a noci, domova a světa. Doma, v prostředí, které je beznadějně deformované, je Popelka pasivní, neprosazuje se, ví, že její skutečnou roli by v tomto prostředí nepřijali, vysmáli by se jí. V očích svého okolí je outsider, ví, že je „jiná“, ale svoji jinakost ve svém prostředí nemůže sdílet s ostatními, ani se svým nejbližším, mužským vzorem, hodným tatínkem. Díky němu, díky své pokoře a jakési „bílé magii“ oříšků se ale v noci může stát princeznou, a stát se „hvězdou plesů“, stát se obdivovanou, tou, po které se ve světě pátrá, která je hledána. Právě ples jako cosi mimořádného, svátečního, je prostředím, ve kterém nalézá svoji komunikativní roli. Jako by říkala: „nepoznáváte mě v běhu dne, ale ve svátečním, tak trochu orgiastickém, z běžného času vyvázaném plesání se ukazuje ,čím jsem, a ten, kdo rozpozná moji skutečnou roli, skutečnou povahu, přirozenost - ten je princ“.

Střevíček hraje v tomto smyslu roli obraznou. Popelka po plese, ve všedním světě zanechává stopu – a podle této stopy je nalezena – a princem rozpoznána i v každodenní podobě, zakryté tvrdou realitou toho, v čem jsme „doma“. Její střevíček neobuje žádná jiná žena. Její roli si žádná žena nemůže „vybrat“, zvolit. Přicházející princ ji neomylně poznává a odvádí si jí z jejího domova. Do světa? Nevíme. Protože poté už Popelka nemá důvod žít ve dvou podobách, stejně jako Bílá laňka je už „jiná“, žijí s princem šťastně a spokojeně, a jestli nezemřeli, žijí tak dodnes.

HERMANNI CAROLI GRAF VON OCH
HERR AUF ZAHOR VND TASCHOFBERG
KAY MAJ CAROLIN WIRCK CAMMERER VON
WACHTMEISTER VND OBRISTEN BEREIT
REGIMENT VSDANNESTERE ANNA OMIN
GEBORNE GRAFIN VON WELTZ
IST ZUEHREN DES HERZOGES VON
NEPOUK DIESE STATUETTE
SETZT A 1720

Příloha:

Deník marnosti a mlhy
(deník pouti od moře k moři, části)

Pondělí 2.8.

Ráno vlhko, rosa, dole v údolí se převaluje mlha. Nepříjemná hodina po silnici, ale pak už odbočuji do luk a strání, louky jsou mokré, plné rosy a ždímají se pod nohama i ve stráních, za chvíli mi teče po nohách do bot a pak už je jedno, kudy jdu. Odpočívám nad malebným místem nad další vesnicí Velká Borová, je krásně, modrá obloha, sem tam bílý laškovný mráček.

Nemám hodinky ani telefon, a tak prohlašuji tuto chvíli za poledne. Zapaluji si doutník a zaostřuji mysl k dotazům na její stav. Obratem ztrácím a několik minut hledám propisku. Stav myslí přitom zcela vyrovnaný, jako bílá linka ovcí, které se pasou na hraně svahu asi půl kilometru přede mnou. Černá tečka – bača ztracený v tom všem jako já, jen ještě beznadějněji. I otravnou mouchu odháním v klidu, bez pokusů ji zabít, je vytrvalá, ale teď tu vládne marnost, neboť Marnost je sestra Možnosti, a co by si s tím člověk počal, kdyby neměl ty tisíce pohledů, myšlenek, tónů a doteků... nechávat volně uplynout. Marnost kroků poutníkůvých, marnost jeho ohledávání obzorů a zároveň radost z nich. Aleluja a sláva všemu, co jsem nezaznamenal a co bude zapomenuto stejně jako to, co jsem zaznamenal. Sláva pro kůži mých nohou, které jsem vysvobodil z rozmáčených bot a která je teď prohrátá sluncem, sláva té bezstarostné rozesmáté dvojici s jančícími dětmi, kteří došli až kus pode mne a pak se zas pomalu courali pryč po silničce kroučící se v horských loukách. Já sám už nebudu za pár dní vědět, jestli jsem to vše nenapsal pod protékající střešou salaše za zvuku usedavého deště. Nad Roháči už se kupí mraky a já ve slunci piju vodu z horských potoků, které se ještě nestačily vrátit do svých koryt, mírně zakalené jako je zakalena ta marnost, protože doutník už se krátí. Moucha má výdrž, stále otravuje, nic se nemění a náhle je vše jinak, balím, lezu do mokrých ponožek a bot.

Úterý 3.8.

Ráno se zase v údolí chumlá mlha jak v pohádce Hrnečku vař. Malá Fatra je zase zapíchlá do mraků, dnes mají podle předpovědi padat trakaře, ale pořád je teplo, většina ostatních by si asi

stěžovala na horko a dusno, že je na padnutí a tak, ale mně se jde dobře. Právě když přemýšlím o marnosti a nevýrazných barvách světa, kterým se musí dát příběh, aby stálo za to je zmiňovat, zahlédnu sytě černého hada, zalézajícího do trsu křovin a trávy. Šťourám v tom roští holí, hodilo by se verifikační pozorování, měl dobře tak 2,5 cm v průměru, délku nevím. A jak nad tím přemýšlím, zajdu si docela zbytečně pěkný (hnusný) kus cesty okolo Komjatné.

Poledne.

Sedím na betonovém soklu, nad ním nápisy těch, „které si hora vzala“. Jdu to fotit, a nápis najednou zní „které hora zabila“. Ale to je čosi jiné, proč jsem raději nežil ve své verzi? Bůh dal, Bůh vzal, stejně jako polední dotazy a odpovědi na ně. Raduji se z první kapky ještě v podsvíceném dusnu. Stav myslí vlídný, něco z rozjímání nad dotazy vydá: hora přeci nezabíjí, to Kain.

Podvečer.

Kouřím, nahoře po celé hodiny neustálé hřmění, prší, ale tady dole se to dá přežít, a večer mezi převalujícími se mraky na chvilku i kousek modrého nebe. Ochladilo se, vodu do petflašky jsem nabral, k tomu i čerstvou, studenou do bot. Přemýšlím o marnosti a intimitě. To asi ten chladivý pocit v botách. Pár kiláků odtud jsem byl poprvé před víc než 30 lety, ale nechává mě to zcela chladným, voda v botách je chladná realita, a také to, že mnohé salaše, ve kterých jsem spal, už nestojí. Dotýká se mě to míň než tenkrát, kdy jsem zjistil, co je to nenávratno, co jsem se s nenávratnem intimně seznámil.

Středa 4.8.

Sedím na Koniarkách, převlečený do sucha, v kamnech praská a na nich se vaří voda na kávu se šlehačkou. Idyla? nenávratno? jistě. Sedím na prahu, protože jinde se zde sedět nedá, a na záda mi doráží mlhavý chlad, Koniarky jsou malé, ale o to útulnější, o to větší kontrast. Venku se čerti žení, přesněji řečeno je tam dost nevlídně.

Intimita marnosti. Najeden a napit do syta, po kávě a doutníku, věci nad kamny schnou – kolem boudy se válí mraky, jsem asi na 1300 m a byl jsem tu mockrát, jen to trochu zestárlo a komínek je spraven plechovkou od Corgoně. Bylo nebylo. Kdo píše, je buď blázen nebo přítel marnosti. Neboť každý pohled vede do hlubiny nekonečna a psát o světě je marné, řeč je nástroj marnosti – a intimity, radost z možného, ze zaměření pozornosti, z detailu i konceptu, z náhlé nutnosti se rozhodnout pro to, co je bláznivé, co je jediné možné a marné. Z jedné strany horkost kamen a sušících se bot, z druhé sychravost převalujících se mraků, sedím ve dveřích, protože stále ještě se jinde sedět nedá, napůl skrytý a napůl vydán, napůl doma a napůl v mrazivé neurčitosti. Asi ještě není poledne, ale kladu si otázky po stavu mysli: osvobození a tíživý plný žaludek.

Píšu a čtu v bezčasí dne a převalujících se mraků, jediný rytmus mi dávají kamna, aby nevyhasla, sedím, polehávám, ale bojím se zavřít dveře, protože v teple bych usnul, vařím si druháka z kávy a dívám se otevřenýma dveřma, kde se děje stále totéž.

Vyvázanost poutníka z profánního času, když je obdarován teplem uprostřed deště a chladu, a jak se tak rozvaluji na molitanu, trochu stranou, vidím, jak se chomáče mlhy, tak půlmetrové cancoury, plíží do boudy a šup se ohřát ke kamnům. Vítejte, hosté, říkám a ukláním se, jsem rád hostitelem mlhy, to je pro poutníka dobrý titul.

Čtvrtek 4.8.

Mraky se zvedly, drobně prší. Lepší se to, řekl by řeholní bratr M. Vysušené vnitřky bot se naplňují vodou do 100 metrů chůze vysokou travou, ale za odměnu se zas déšť ukazuje jako přehánka a po cestě na sedlo Borišova se občas i ukáže modrá obloha, občas se protrhávají průhledy dolů, je to jako peep show, nečekané průhledy jsou lepší než obnažené tvary, které jsem viděl tolikrát. Jsem hostitel mlhy, ačkoli jsou skoro všude mraky, jdu neustále ve slunečním světle, modrou skvrnu nad sebou.

Jsem hostitelem mlhy a jejím přítelem, protože mlha vlídně obaluje věci a tlumí jejich tvary, aby jim pak zase dala vyvstat, a bez její měkkosti by svět ztuhl na kámen, prohlašuji poledne a kouřím druhou půlku doutníku, den je naplněn sotva započal, mysl ztišená a mlhou pohlazená. Včera jsem se v ní skrýval, teď sleduji její kouzla na okolních horách. Pouť je za polovinou.

Pátek 5.8.

Ráno mlha. Když to píšu, propadám v hlasitý smích. V noci myš, dělá strašný rachot na policích s jídlem, také směšné scénky, když na ní v noci svítím a posílám ji někam.

Ráno po modlitbě vyrážím, stoupám na šestnáctistovkový hřeben, nahoře ostrý vítr, viditelnost sto metrů, drobně mrholí, pláštěnka je brzy mokrá i uvnitř, jak se sráží vlhkost, z trávy okolo stezky mi stékají další a vlny studené vody po nohou – ale nepsal jsem to už, nepsali už to jiní, není to jen pro radost z marnosti si opakovat mantry, které nám připomínají, že žijeme?

Ostriedok, napsáno je tu 1602 m, i když na mapě je o pár metrů míň – směšné. Přemýšlím, jestli bych šel raděj po státovce proti jedoucím tirákům, je to tu teď hnusné, ale asi ne.

Vynořil jsem se z břicha mraku, lépe řečeno pulsující a převalující břicho mraku se lehce zvedlo, taková hladina tím hustým nahoru a řidkym dolů, houpe se to okolo mne, jako když vypouštím dým z fajfky, ale musela by to být pořádná fajfka, ale proč tak složitě, zkrátka najednou vidím, a hmatatelný mrak nade mnou na dosah, ale než jsem si to srovnal, tak mě zas to břicho docela, úplně a bezbolestně spolкло a vše bylo jako dřív.

Poledne, rozhodlo se to za mne, v šíleném slejváku sestupuji údolím, které je napůl potok napůl cesta a v tom v cestě rozměrný bytelný posed. Aleluja ve šňůrách deště. Přespal bych tu, ale je ještě brzy, a tak „kéž bych měl dnes večer alespoň něco takového na spaní...“

Stav myslí? marnost není beznaděj, nemá s ní nic společného, marnost je závažím na vahadlové studni optimismu, jako je mlha vahadlo tvaru, a já jsem hostitel mlhy a marnosti na cestě odněkud

někam, vnímám tvary a radosti a snažím se napomáhat tomu, aby se tvary zpevňovaly a radosti odkrývaly a prohlubovaly. Vážím u studny marnosti a tvaru, jsem poutník na cestě odněkud někam, od moře k moři.

Sobota 7.8.

Jdu pomalu k dalším, už posledním kopcům, sotva zvedám nohy, šlapat se nechce, bolí hlava, břicho od blbých piv, huba od buršáckých facek. Místy krásné kusy cesty, místy mlha, déšť, proti minulým dnům žádné hory, je to jako přejít přes hřeben velkých Brd, vlastně celodenní štrapác. Jdu bez obav dolů přímo příkrými stráněmi, podle potoků ještě včera rozvodněných, po vyčištěných korytech plných písku a kamení, přelézám přehrady z padlých stromů a závalů. V poslední fázi jdu spleť lesních cestiček podle kompasu a čuchu nádhernou doubravou – a to, že jsem veden, se potvrzuje, když vystupuji z lesa přímo u prvních domů vilového předměstí „sever“.

Neděle 8.8.

Předávání pouti, rozhovor

BP (bývalý poutník): Právě jste převzal pouť, jak se cítíte?

AP (aktuální poutník): Prachbídne.

BP: Můžete nám ostatním poutníkům ukázat, odkrýt něco z té prachbídy?

AP.: Těžko, leží na mě.

BP: (přerušen kolemjdoucím slovenským trampem, který zaplatil piva) Můžeme se vrátit k té prachbídě, která nás neopustila?

AP: Ale s prachbídou se k ničemu nedobereme, prachbída je vše, co nám ujelo, jsme na autobusovém nádraží, díváme se na autobusy, mně to slovo taky jen ujelo.

BP: Odkud ujelo?

AP: Ze vzpomínek. Já vůbec na pouť nechci, tolik dešťů si dovedu vybavit ve vzpomínkách z poutí, no a zase je to přede mnou, co pouť to vzpomínka na déšť, a teď ještě vidina deště. Kdyby to bylo hladce a v suchu, tak si to nepamatuješ, prachbída a komplikace jsou základem vzpomínek.